

STIG TEGLE

För enkel analys av läkemedelsutredningen

Åtminstone sedan Schumpeters *Capitalism, Socialism and Democracy* kom ut i början av 1940-talet har ekonomer diskuterat marknadsformens betydelse för teknisk utveckling. För att renodla kan man säga att det finns två skolor (extremfall). Den ena talar för fri konkurrens som den marknadsform som på sikt ger hög innovationstakt och teknisk utveckling. Den andra försvarar monopol- eller oligopolformen med hänvisning till att om företagen skall åta sig långvariga och höga forsknings- och utvecklingskostnader måste de vänta sig positiv avkastning (monopolvinst) och därmed priser som är högre än i konkurrensfallet.

I den svenska ekonomdebatten är det väl den sistnämnda skolan som har flest anhängare (dock inte när det gäller marknadsformer i offentlig verksamhet). I sin kritik (Jönsson [1987]) av Läkemedelsutredningens nyligen framlagda förslag (att ersätta läkemedlens varunamn med en kombination av substansnamn och firmnamn) anslöt sig Bengt Jönsson (BJ) till majoriteten. Enligt BJ skulle borttagande av varunamnet öka konkurrensen på läkemedelsmarknaden via *imitation* och därmed ge billigare läkemedel. Detta leder dock på sikt, enligt BJ, till att morgondagens sjukvård och patienter förlorar eftersom antalet nya, bättre, läkemedel (antalet *innovationer*) skulle minska. Sammanfattningsvis kan man tolka BJs artikel som att det samhällsekonomiskt är bättre att satsa på innovation (på monopolen/oligopolen) än imitation (fri konkurrens).

Min invändning är att en sådan slutsats inte följer av BJs argumentering. Innovationsverksamhetens effekt i monopolform kan liknas vid att det råder tillta-

gande avkastning i läkemedelsproduktionen (mätt som kostnad per kvalitetsenhet). En ökad konkurrens (*imitation*) leder till lägre pris och större samhällsekonomisk vinst (högre konsumentöverskott). Denna vinst skall ställas i relation till kostnaden i form av en eventuellt framtida lägre kvalitet. Vad nettoeffekten blir vet vi inte.

Nu kan man hävda att prissänkningen gäller under begränsad tid medan kvalitetsförsämringen får effekter "i all framtid". Med ett mycket långt perspektiv (25-50 år) skulle därmed all imitation ge förlust. Ett sådant resonemang förutsätter emellertid att teknologi, preferenser, diskonteringsfaktor och relativa priser är oförändrade under en så lång tid, vilket är ett starkt antagande.

Därmed berörs en viktig aspekt, som BJ ej tar upp, nämligen hur den teknologiska utvecklingen på det aktuella området ser ut. På läkemedelsområdet kan man säga att det var teknologin för kanske 20 år sedan som skapade dagens monopol/oligopolföretag (dagens innovatörer). Om nivån på den tekniska utvecklingen idag är helt annorlunda kan det mycket väl vara samhällsekonomiskt motiverat (ge högre konsumentöverskott på sikt) att idag "rasera" monopolen/oligopolen och låta en ny omgång av "patent races" på en konkurrensmarknad skapa nya innovationsbaser/företag. I detta fallet är det indirekta antagandet att det är innovationerna som styr marknadsformen (se Paphristodoulou [1987], s 120 ff), inte tvärtom som BJ antager.

Imitation kan innebära allt från "enkel" till "s sofistikerad" dito. Ju mera av det senare desto mera av spin off-effekter och desto mindre negativ effekt på den framtida innovationsaktiviteten. Parallellt med bil- och dataindustrin är kanske haltande när vi diskuterar läkemedelsindustrin men på dessa områden verkar "imitationen" gå mot den senare typen.

Jag tror inte att Läkemedelsutredningens förslag medför de stora negativa ef-

Fil dr STIG TEGLE är verksam vid Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Stockholm.

fekter på innovationsverksamheten som BJ menar. I själva verket är svensk läkemedelsindustri redan igång med "egenimitation" (generikatillverkning) vilket också illustrerar att vi i Sverige har en osedvanligt låg andel synonympreparat i internationell jämförelse.

Slutligen något om läkemedelskostnadernas utveckling. BJ försvarar de nuvarande förhållandena på läkemedelsområdet genom att peka på att läkemedelskostnaderna fallit i relation till andra (sjukvårds)kostnader. Detta faktum ger dock inte underlag för att bedöma om lä-

kemedelsföretagen är effektiva eller om de tar ut låga priser. Utvecklingen av den relativa börskursen för läkemedelsföretagen de senaste tio åren tyder snarare på motsatsen på det sistnämnda området.

Referenser

- Jönsson, B. [1987], "Läkemedelsutredningen och sjukvårdskostnaderna". *Ekonomisk Debatt*, Årg 15, nr 8.
- Papahristodoulou, C. [1987], *Inventions, Innovations and Economic Growth in Sweden: An Appraisal of the Schumpeterian Theory*. Studia Oeconomica Upsaliensia 12, Uppsala.